

SEMINÁRNE SÚSTREDENIE UČITEĽOV MARXISTICKO-LENINSKEJ FILOZOFIE VYSOKÝCH ŠKÔL V ČSSR

V dňoch 1.—3. 9. 1982 sa v objektoch Krajskej politickej školy v Modre — Harmónii uskutočnilo seminárne sústredenie učiteľov marxisticko-leninskej filozofie vysokých škôl v ČSSR. Organizátorom sústredenia bol Odbor marxizmu-leninizmu MŠ SSR a Odborná komisia pre výučbu marxisticko-leninskej filozofie.

Sústredenie otvoril zástupca Odboru marxizmu-leninizmu MŠ SSR Milan Jamárík. V úvodnom slove poznamenal, že zmyslom seminára je analyzovať najmä ideovo-teoretické námety z XXVI. zjazdu KSSZ a XVI. zjazdu KSČ, prediskutovať niektoré základné teoretické a metodologické problémy marxisticko-leninskej filozofie ako i problematiku metodiky a názornosti vo výučbe filozofie.

1. 9. 1982 odznali dve prednášky. Akademik Vladimír Cirbes rozoberal problematiku aktuálnych ideovo-teoretických podnetov z XXVI. zjazdu KSSZ a XVI. zjazdu KSČ. Vystúpenie analyzovalo hlavné tendencie súčasného svetového vývinu. Referent uskutočnil hlbokú analýzu hlavných hybných síl súčasného svetového revolučného procesu. Ukázal na zákonitosti budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti, pričom hlavnú pozornosť sústredil na otázky intenzifikácie a zefektívňovania nielen v ekonomickej oblasti, ale vo všetkých oblastiach spoločenského života. Zjazdová línia sa konkretizuje i na oblasť filozofie, z čoho vyplynulo množstvo problémov, ktoré je potrebné v budúcom období riešiť. Pôjde najmä o rozpracovanie otázok týkajúcich sa sociálnych dôsledkov vedecko-technickej revolúcie, o oblasť realizácie politiky strany v spoločenskom živote, o oblasť výskumu verejnej mienky a ďalšie dôležité teoretické problémy. Pre dialektický materializmus vyplýva úloha rozpracovať nové prejavy protirečení a ich riešenie pri budovaní rozvinutej socialistickej spoločnosti. Akademik Cirbes zdôraznil, že v sociálnej forme pohybu hmoty je potrebné viac pozornosti venovať mikroštruktúram spoločenského pohybu, sociálnej homogenizácii a rozvoja osobnosti v socialistickej spoločnosti. Zmyslom tohto úsilia bude ofenzívnejšie čeliť buržoáznym filozofickým koncepciám o nihilizácii a uniformite za socializmom.

Člen korešpondent SAV, Ján Bodnár, hovoril na tému *Filozofia a špeciálne vedy*. Zdôraznil aktuálnosť Leninovej práce *O význame bojového materializmu* predovšetkým v oblasti rozvoja prírodných vied. V prednáške jasne vymedzil hranice skúmania filozofie a prírodných vied, pričom zároveň ukázal na nevyhnutnosť jednoty filozofického a prírodovedeckého skúmania. Podľa referenta súčasné tendencie vo vývine vedeckého poznania sa prejavujú v procese cementácie vied, ktorej zmyslom sa stáva prepojenie jednotlivých vied, fundamentácie vied, kde do popredia vystupuje skúmanie jednej konkrétnej vedy metódami iných vied a pivotácie vied, čo zvýrazňuje prenikanie abstrakcií jednotlivej špeciálnej vedy do iných špeciálnych vied. Celkové tendencie súčasného vedeckého poznania vedú k syntetizácii a integrácii vo vedeckom poznaní, čo vyžaduje komplexný, interdisciplinárny prístup vo vedeckom poznaní a určovaní dominantnej disciplíny. V tejto súvislosti kládol dôraz najmä

na rozpracovanie problémov systémového prístupu vo vedeckom bádaní, čomu bráni doterajšia nejednotnosť vo vymedzovaní všeobecných kategórií jednotlivých prírodných i spoločenských vied.

2. 9. 1982 odzneli metodologické a metodické prednášky v poradí: akademik V. Filkorn prednášal na tému *Marxisticko-leninská teória vedy*. Uskutočnil analýzu stavu súčasnej buržoáznej metodológie, ktorá po páde novopozitivismu v šesťdesiatych rokoch prešla do postpozitivistickej éry. Podľa autora postpozitivistická éra v buržoáznej metodológii sa vyznačuje:

1. antimetodizmom, ktorý sa pridŕžiava zásady „tvor ako chceš“, čo v podstate znamená metodologický anarchizmus a nihilizmus;

2. analyticizmom uznávajúcim iba analýzu a popieraním významu iných metód poznania, kategórií a zákonov;

3. dedukcionizmom, ktorý sa snaží dokazovať, čo veda nie je namiesto vymedzenia kategórie vedy.

Akademik Filkorn zdôraznil, že marxistická metodológia uskutočňuje výskum v smere od javu k podstate a od podstaty nižšieho rádu k podstate vyššieho rádu až k n -podstate. Zdôraznil nevyhnutnosť vychádzať z jadra, a to v každej teórii. Ide tu o prítomnosť nosnej, reálne zdôvodnenej myšlienky a o jej rozvíjanie. Jadro má byť transformované do axióm, pričom systém teórie, ktorý sa axiomatizuje, je úplný. Z toho vyplýva, že obsah teórie je daný v axiómami. Každá teória je protirečivá, čo vytvára i protirečivé systémy. Preto je potrebné zacieliť pozornosť na výskum protirečivých systémov.

Doc. PhDr. J. Vicieník, CSc., analyzoval tému *Metodológia výskumu v spoločenských vedách*. Myšlienkovú nadväzoval na vystúpenie akademika Filkorna. Zdôraznil nevyhnutnosť rozpracovania metodológie výskumu v spoločenských vedách v súčasných podmienkach budovania socializmu. Zdôraznil, že metodológia spoločenských výskumov má relatívne presné kritériá, ale do spoločenského výskumu vstupujú zároveň i ideologické aspekty. Ukázal na jednotu metódy a teórie tým, že každému modelu teórie zodpovedá rovnaký model metódy. (Napri. statickému modelu teórie zodpovedá i statický model metódy). Prednostne sa treba orientovať na výskum vedeckého zákona v spoločenských vedách a na rozpracovanie zákona antivariantnosti najmä v tom zmysle, či ho chápeme staticky alebo dynamicky. Ďalším problémom je analýza metód v konkrétnych rovinách, ktoré majú vyúsťovať do dialektickomaterialistickej roviny.

K metodickým problémom výučby marxisticko-leninskej filozofie referoval Doc. PhDr. L. J. Veverka, CSc. V úvode definoval pojem metóda, metodika a metodológia. V časti *Metodické problémy výučby marxisticko-leninskej filozofie* analyzoval význam metodiky vo výučbe, úlohy, význam a metodické problémy prednášky, jej prípravu, prednes a hodnotenie, metodiku vedenia seminárov a metodiku skúšania. V tretej časti riešil metodické a metodologické problémy názornosti. Zaoberal sa druhmi názornosti vo výučbe filozofie a uviedol podrobnú klasifikáciu druhov názornosti. Hlavnú pozornosť sústredil na otázku modelovania filozofickej problematiky a demonštroval niekoľko základných logicko-štruktúrnych schém pre výučbu filozofie.

Doc. RSDr. A. Štuller, CSc., referoval na tému *Využívanie názornosti vo výučbe filozofie*. Zdôraznil, že pri výbere logických schém treba dodržiavať zásadu, že schémy vyberáme z obsahu prednášky a text prednášky neprispôbujeme schémam. Názorné pomôcky sa musia zhodovať s logikou ústneho vysvetľovania filozofického problému. Z toho vyplýva, že metodika použitia

logicko-štruktúrnych schém je súčasťou metodiky vyučovania filozofie, a preto musíme rešpektovať ich metodické požiadavky. Jednou z nich je vybrať vhodné logické schémy k obsahu problémov prednášky, určiť ich miesto v prednáške a tým aj poradiť ich použitie. Každý názorný prostriedok má byť v reči prednášateľa novým argumentom, ktorý sa organicky spája s jeho slovnými argumentami, čím sa stáva ďalším dôkazom pre hlbšie objasnenie prednášaného problému. Logické schémy takto pomáhajú poslucháčom pochopiť logiku výkladu učiteľa a súčasne umožňujú učiteľovi ideovovýchovne pôsobiť na poslucháčov.

Ing. M. Malý, CSc., zaujal stanovisko k využívaniu názornosti vo výučbe filozofie. Ukázal na disproporciu medzi subjektívnym úsilím jednotlivcov a kolektívov a skutočne dosiahnutými výsledkami v oblasti používania názorných pomôcok. Vysvetlenie disproporcie podľa referenta možno nájsť v nedôslednom plnení záverov celoslovenského seminára k otázkam názornosti vo výučbe marxizmu-leninizmu, ktorý sa konal r. 1978 v Nitre.

3. 9. 1982. Na tému *Úlohy učiteľov filozofie pri tvorbe programov svetonázorovej výchovy* vo výučbe odborných predmetov referoval prof. PhDr. R. Šíma, DrSc. Objasnil obsah a rozsah pojmu svetonázor. Z analýzy tohto pojmu vyplývajú základné otázky, na ktoré sa veda snaží dať komplexnú odpoveď. Ide najmä o otázky: Aký je svet, čo je jeho podstatou, aké je miesto človeka vo svete a jeho vzťah k svetu, aký je zmysel ľudského konania. Referent podal široko koncipovanú typológiu svetonázorov. Z typológie svetonázorov stimuloval záver o uvedomení si podmienok, v ktorých sa vedecký svetonázor prostredníctvom rôznych foriem realizuje diachrónne od mytologického až ku komunistickému svetonázoru. Zdôraznil, že formovanie vedeckého svetonázoru je zložitým procesom, ktorý nemožno chápať staticky. Ukázal na genézu oddeľovania filozofie a svetonázoru. Kritizoval snahu buržoáznych filozofov dokázať nezlučiteľnosť vedy so svetonázorom, ako i snahu vyzdvíhovať autonómny charakter vedy.

Prof. PhDr. M. Zigo, CSc., referoval na tému svetonázorové aspekty filozofie a vedy. Objasnil organickú spätosť vedy so svetonázorom a zameral sa najmä na kognitívnu stránku svetonázoru. Pri formovaní svetonázorových záverov filozofia vychádza z poznatkov jednotlivých špeciálnych vied, ale svojimi závermi prekračuje špeciálne vedy. Závery uskutočňuje z nadhľadu, a preto jej závery majú metodologický charakter. Filozofické vedy sú takisto vedou ako špeciálne vedy. Odlíšujú sa iba v metódach a predmete skúmania. Upozornil na nebezpečenstvo zúženého pohľadu niektorých špeciálnych vedcov na filozofiu.

Doc. PhDr. E. Duda, CSc., nadviazal na vystúpenie prof. Šímu a prof. Zigu. V široko koncipovanom referáte ukázal na význam prírodných a technických vied pri formovaní vedeckého svetonázoru. Zároveň ukázal na zložitosť procesu tvorby programov svetonázorovej výchovy pre jednotlivé vedecké disciplíny na vysokých školách technických. Tvorba, upresňovanie a skvalitňovanie programov svetonázorovej výchovy nemôže byť jednorázovým procesom, ale vychádzajúc z prudkého rozvoja vedeckých a technických poznatkov, sa tieto programy musia po obsahovej stránke neustále dopĺňať a po svetonázorovej stránke permanentne znovu a znovu zovšeobecňovať.

PhDr. T. Valent, CSc., sa zaoberal problematikou úloh učiteľov filozofie pri tvorbe programov svetonázorovej výchovy. Zdôraznil, že pomoc učiteľov filozofie jednotlivým špecializovaným katedrám je nevyhnutná. Úlohou učiteľov filozofie je poskytnúť špecializovaným katedrám odbornú a metodickú po-

moc. Vypracovanie programov svetonázorovej výchovy je však záležitosťou katedier.

V diskusii na záver seminára vystúpil s. J. T a n c o š, CSc., pracovník oddelenia školstva a vedy ÚV KSS. Pozdravil účastníkov celoslovenského seminára v mene ÚV KSS. Ukázal najmä na nevyhnutnosť skvalitňovania výchovno-vyučovacieho procesu na vysokých školách a hlbokého osvojovania si teórie marxizmu-leninizmu študentmi všetkých vysokých škôl. Pripomenul, že nemožno zanedbávať metodické otázky výučby filozofie a treba ďalej rozvíjať tvorivosť na úseku tvorby názorných učebných pomôcok.

Zhodnotenie celoštátneho seminára uskutočnil doc. PhDr. L. S o b o t k a, CSc., pracovník MŠ ČSR. Uviedol, že pred učiteľmi marxisticko-leninskej filozofie stoja dôležité úlohy. Jednou z najdôležitejších je formovanie jednoty vedomia a presvedčenia študentov. Naša filozofia na tomto úseku plní nezastupiteľnú úlohu. Zdôraznil, že prvoradou úlohou učiteľov ústavov marxizmu-leninizmu je venovať sa výučbe a plniť pedagogické úväzky na vysokej úrovni. Pozitívne hodnotil prínos celoštátneho seminára pre skvalitnenie výučby filozofie. Poďakoval MŠ SSR za organizačnú a obsahovú prípravu seminára a pozval účastníkov na celoštátny seminár, ktorý sa uskutoční r. 1984. Jeho organizátorom bude MŠ ČSR.

L. Ján Veverka, Ján Šlosiar